

অসমীয়া ভাষাৰ বৈশিষ্ট্যতাঃ

বৰ্ণ, লিপি, বানান আৰু উচ্চাৰণ সম্পৰ্কে কিছু কথা

ড° বাজেন বৰুৱা

অসমীয়া ভাষাটো একে ভাৰতীয় আৰ্য ঠালৰ পৰা ওলোৱা ভাষা হ'লেও ই অন্য মধ্য ভাৰতীয় ভাষাতকৈ কিছু বেলেগ। কিন্তু এই ভাষাটো কি কি বিষয়ত কিয় আৰু কেনেকৈ বেলেগ তাৰ সবিশেষ আলোচনা পণ্ডিত মহলত হৈছে যদিও সি সাধাৰণ অসমীয়া ৰাইজৰ সাধাৰণতে জ্ঞানৰ বাহিৰত। তাৰ এটা কাৰণ, অন্ততঃ উচ্চাৰণৰ ক্ষেত্ৰত, অসমীয়া ভাষাটোৰ আখৰবোৰৰ আচল উচ্চাৰণবোৰ আমাক স্কুলত কোনো শিক্ষকে কোনোদিনেই শিকোৱা নাছিল। মূলতঃ আমাৰ কি কাৰণেনো তিনিটা স, শ, য আছে আৰু তাৰ প্ৰকৃত উচ্চাৰননো কি? বা চ, ছ, জ, ঝ আখৰৰ উচ্চাৰন কেনে? ট ফলা (ট, ঠ, ড, ঢ, ণ) আৰু ত ফলা (ত, থ, দ, ধ, ন) ৰ উচ্চাৰণ কেনে? ৰ আৰু ড় ৰ উচ্চাৰণ বেলেগ নেকি? আৰু যদি এইবোৰৰ উচ্চাৰণৰ পাৰ্থক্য নাই তেনেহ'লে ইমানবোৰ অধিক আখৰ আমাৰ বৰ্ণমালাত কিয় আছে? মুঠতে এজন অসমীয়া ল'ৰাই অসমীয়া মাধ্যমত পঢ়ি শিক্ষা লাভ কৰিলেও এনে বহু কথা আৰু ভাষাটোৰ অন্য জানিবলগীয়া বহুত কথা নজনা কৈয়ে থাকি যায়। মই নিজেও ইয়াৰ ভুক্তভুগী। মই যোৱা চল্লিছ বছৰে সুদূৰ আমেৰিকাত থাকি নিজৰ আগ্ৰহত অসমৰ বহুত পণ্ডিতৰ লগত আলোচনা কৰি, অনেক গ্ৰন্থ পঢ়ি আৰু চিন্তা কৰি ইয়াৰ বহুত প্ৰশ্নৰ উত্তৰ পাইছোঁ আৰু বহুতৰ উত্তৰ হয়তো এতিয়াও পোৱা নাই। একপ্ৰকাৰে চাবলৈ গ'লে ক'ব লাগিব যে আমি অসমীয়াই যেন যোৱা দুশ বছৰে নিজকে চিনিবলৈ চেষ্টা কৰি আছোঁ আৰু এতিয়াও হয়তো নিজকে ভালদৰে চিনি পোৱা নাই। সেয়েহে ভাবিলোঁ মোৰ চিন্তা আৰু গৱেষণাখিনি সম্বন্ধে কিছু কথা লিখি থৈ গ'লে মোৰ নিচিনা বহুতৰ হয়তো উপকাৰ হ'ব।

অসমীয়া ভাষাটোৰ এটা বিশেষ বৈশিষ্ট্য হ'ল স উচ্চাৰণটো। আমি স, শ আৰু য এই তিনিটা আখৰৰ একে উচ্চাৰণ কৰোঁ। তাৰ প্ৰমাণ শব্দে সদায় যাঁড় গৰু খায়। এই বাক্যটোতে আছে। এই বাক্যটোত কোনো অসমীয়াই তিনিটা 'স' ৰ উচ্চাৰণ বেলেগ ধৰণে নকৰে। ইয়াৰ উচ্চাৰণ সংস্কৃত ভাষাৰ একে তিনিটা আখৰৰ উচ্চাৰণতকৈ সম্পূৰ্ণ বেলেগ। সংস্কৃতত এই তিনিটা আখৰৰ উচ্চাৰণ তিনিটা স্ব উচ্চাৰণ (দন্তীয়, তালব্য আৰু মুৰ্ধন্য) হয়। মোৰ অন্য কিছু ৰচনাত মই দেখুৱাইছোঁ যে এই 'স' উচ্চাৰণটো আৰ্য মূলৰ আৰু অসমীয়াৰ বাপতি-সাহোন স্বৰূপ আৰু ই অসমীয়াৰ অতি পুৰণি কালৰে পৰা আছে। অসমীয়াৰ দৰে স উচ্চাৰণটো পৃথিৱীৰ বহুত ভাষাত আছে আৰু ইয়াক IPA (International Phonetic Association) য়ে x আখৰেৰে চিনাক্ত কৰিছে। (প্ৰান্তিকত প্ৰকাশিত মোৰ প্ৰৱন্ধ, অসমীয়াৰ বাপতি-সাহোন 'স' উচ্চাৰণৰ তাৎপৰ্য। দ্ৰষ্টব্য)(Prantik 1-15 Dec 2009)

অসমলৈ এই স উচ্চাৰণটো ক'ব পৰা কেনেকৈ আৰু কেতিয়া আহিল তাৰ আঁতিগুৰি বিচাৰি আমি আৰ্যসকলৰ প্ৰাগঐতিহাসিক কালৰ আগমনলৈ ঘূৰি যাব লাগিব। এক সমীক্ষা মতে ঋকবৈদিক আৰ্য সকলৰ পূৰ্বতে আলপাইন (অসুৰ) আৰ্যসকলেই আহি ভাৰতৰ পূব প্ৰান্ত পাইছিলহি খৃঃপূঃ প্ৰায় ২০০০ মানত। সেয়া আছিল প্ৰায় ৰামায়ণৰ কাহিনীৰ সময়। এই আলপাইন সকলেই ডাৰ্ডিক আৰু পিৰাছী শাখাৰ আৰ্য ভাষা পূব প্ৰান্তত (অসমীয়া, বঙালী, বিহাৰী আৰু উৰিয়া)ৰ মাজত প্ৰচাৰ কৰিছিল। পণ্ডিত গীয়াৰচন চাহাবৰ মতে এই পূব প্ৰান্তৰ ভাষাগোষ্ঠী হ'ল ভাৰতৰ বহিৰ চক্ৰৰ আৰ্য ভাষা। এই আলপাইনসকলে যি ভাষা সংস্কৃতি চলাইছিল সি আছিল মূলতে ইৰাণৰ ভাষা সংস্কৃতিৰ ভিত্তিত স্থাপিত। এইটো উল্লেখযোগ্য যে পাৰস্য ভাষাত এই স উচ্চাৰণটো আছে। ইৰাণী আৰু আৰেবিক বৰ্ণমালাৰ kh খ (خ) আখৰটো উচ্চাৰণ German ch(as in Bach) ৰ দৰে কৰে, অৰ্থাৎ অসমীয়াৰ উচ্চাৰণৰ দৰে। তেওঁলোকৰ খটম, তাৰিখ আদি শব্দৰ প্ৰকৃত উচ্চাৰণ হয় সটম, তাৰিস ইত্যাদি। অন্য কিছুমান শব্দত অসমীয়াৰ স উচ্চাৰণটো ইৰাণ (পাৰস্য)ৰ হ উচ্চাৰণহে পৰিছেগৈ। অসমীয়া অসুৰ, পাৰস্যৰ অছৰ। অসুৰ শব্দৰ অৰ্থ হ'ল অনেক দেৱ-দেৱীক পূজা নকৰি, এজন ঈশ্বৰক পূজা কৰা; তেওঁ হ'ল অছৰ মেজদা। অসমীয়াৰ সিন্দু নদী, পাৰস্যবাসীৰ হিন্দু নদী, যিটো নামেৰেই হিন্দু নদীৰ পাৰত বাস কৰা মানুহবিলাক (ভাৰতীয়)ক পাৰস্যবাসীয়ে নাম দিছিল হিন্দু বুলি।

সি যি কি নহওক, ঋকবৈদিক আৰ্যসকলে পূবভাৰতৰ এই আলপাইন সংস্কৃতিক ভ্ৰাতৃ সংস্কৃতি বুলি আখ্যা দিছিল। এই ঋকবৈদিক আৰ্যসকলে ইৰাণত তেওঁলোকৰ ভাতৃসম এই আলপাইন আৰ্যসকলৰ পৰা বিভক্ত হৈ পৰে সেই খৃঃপূঃ প্ৰায় ২৫০০ মানতে। পাছত এই ঋকবৈদিক আৰ্যসকলে যেতিয়া ভাৰতৰ মাজভাগেৰে আহি মগধ আৰু পূব প্ৰান্তত এই আগেয়ে অহা

আলপাইনসকলক লগ পাইহি, তেতিয়া অনুমানিক খৃঃপূঃ প্ৰায় ১০০০, প্ৰায় কুৰুক্ষেত্ৰ যুদ্ধৰ কাহিনীৰ সময়। এইটো উল্লেখযোগ্য যে তেজপুৰৰ অগ্নিগড়ৰ ৰজা বাণাসুৰ আৰু পাছৰ প্ৰাগজ্যোতিষৰ নৰকাসুৰ, এই দুয়োজনকে আলপাইন আৰ্য বুলি ধৰা হয়।

এই আলপাইনসকলে কঢ়িয়াই অনা এই ডাৰ্দিৰ, পিশাছী মৌখিক ভাষাৰ গঠন হৈছিল ধ্ৰুপদী সংস্কৃত ভাষা উদ্ভাৱন হোৱাৰ আগেয়েই পূব প্ৰান্তত পৰিচালিত আঞ্চলিক প্ৰাকৃত আৰু অপভ্ৰংশৰ পৰা। এই ভাষাত মুৰ্খন্য ট ফলা(টে, ঠ, ড, ঢ, ণ) নাছিল, আৰু এটাই ‘স’ উচ্চাৰণ আছিল। ঋকবৈদিক আৰ্যসকলৰো এই মুৰ্খন্য ট ফলা আদিতে নাছিল। কিন্তু তেওঁলোকে মধ্যভাৰতত পঞ্জাৰৰ মাজেৰে আহি দ্ৰাবিড় সংস্কৃতিৰ ঘোৰ সম্পৰ্শত পৰি যি ধ্ৰুপদী সংস্কৃত ভাষা সৃষ্টি কৰিলে, তাত মুৰ্খন্য ট ফলা(টে, ঠ, ড, ঢ, ণ) স্থাপিত হ’ল। এই মুৰ্খন্য ট ফলা ইউৰোপীয় ভাষাত নাই। লগতে সৃষ্টি হ’ল এক ‘স’ উচ্চাৰণৰ ঠাইত দন্তীয়, তালব্য আৰু মুৰ্খন্য শ্ব উচ্চাৰণৰ। সেইফালৰ পৰা অৰ্থাৎ ধ্ৰুপদী সংস্কৃত ভাষাটো দ্ৰাবিড় সংস্কৃতিৰ সংস্পৰ্শত সৃষ্টি হোৱা একেবাৰে ভাৰতত সৃষ্টি হোৱা ভাষা। পাছত ঋক বৈদিক ব্ৰাহ্মণ্য আৰ্য-সংস্কৃতিৰ প্ৰবল হেঁচাত, এই নব্য-সংস্কৃত ভাষাৰ প্ৰভাৱ পূব প্ৰান্তত (অসম, বঙ্গ, বিহাৰ আৰু উৰিষ্যা) পৰিবলৈ ধৰে। ইয়াৰে ভিতৰত অসমখন একেবাৰে পূবপ্ৰান্তীয় বাবে ধ্ৰুপদী সংস্কৃত ভাষাৰ উচ্চাৰণৰ প্ৰভাৱ আপেক্ষিক ভাবে কম হ’ল। ইয়াত এই সংস্কৃত ভাষাৰ প্ৰভাৱ ওপৰ মহলাতে থাকিল। গতিকে অসমীয়াই নিজৰ আলপাইন অসুৰ উচ্চাৰণ বজাই ৰাখিব পাৰিলে। পূবপ্ৰান্তীয় ভাষাৰ ভিতৰত বঙালী ভাষাতেই সংস্কৃতৰ প্ৰভাৱ আটাইতকৈ বেছি হ’ল। তাৰ কাৰণ কেইবাটাও। মূলতে মধ্যযুগত মোগলে আক্ৰমণ কৰি বঙ্গদেশ অধিকাৰ কৰা, ঈশ্চৰ্যচন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰে হিন্দু সভ্যতা ৰক্ষাৰ বাবে বঙালী ভাষাৰ ৰেনেছা যুগ আৰম্ভ কৰি সংস্কৃত ভাষাৰ ঘোৰ প্ৰভাৱেৰে সাধু বঙালী ভাষাৰ সৃষ্টি কৰা, ৰাজনৈতিক কাৰণত বঙ্গদেশ অসমৰ পৰা সম্পূৰ্ণ বিচ্ছিন্ন হোৱা ইত্যাদি অনেক। তাৰ ঠাইত অসমীয়া ভাষাত ‘স’ উচ্চাৰণে থাকিল আৰু মুৰ্খন্য ট ফলাৰ উচ্চাৰণে নোসোমাল আৰু তালব্য চ আৰু ছ ৰ বেলেগ উচ্চাৰণে নোসোমাল। বঙালী আৰু বিহাৰী ভাষাতো অৱশ্যে(স, শ, য)ৰ এটাই উচ্চাৰণ থাকিল। সংস্কৃত ভাষাৰ উচ্চাৰণত ইমান প্ৰাধান্য দিয়াৰ এটা উদ্দেশ্য আছিল নিশ্চয়কৈ এই ভাষাটো সৃষ্টি হৈছিল যজ্ঞৰ মন্ত্ৰবিলাক শুদ্ধকৈ মাতি ব্ৰাহ্মণৰ লগত সংযোগ কৰাই। সঠিক উচ্চাৰণেৰে স্থাপিত সংস্কৃত ভাষাই আছিল ব্ৰাহ্মণ্য ধৰ্মৰ মূল মন্ত্ৰ আৰু উদ্দেশ্য।

এইটো উল্লেখযোগ্য যে এই পূবপ্ৰান্তৰ আলপাইন বসতিবোৰৰ ৰাইজে দ্ৰাবিড় প্ৰভাৱিত সংস্কৃত ভাষাৰ এই মুৰ্খন্য উচ্চাৰণ আৰু তিনিটা(স শ য)ৰ তিনিটা শ্ব উচ্চাৰণ কৰিবলৈ বৰ আত্মকাল পাইছিল, আৰু সময়ে সময়ে তাৰ প্ৰতিবাদো কৰিছিল। এই প্ৰতিবাদৰ আমি এটা প্ৰমাণ পাওঁ খৃঃপূঃ ৭৫০ মানত আলপাইন ৰাজ্য মগধত হোৱা এক ঘটনাৰ পৰা। ঘটনাৰ বিৱৰণ মতে মগধৰাজ্যৰ চিচুনাগ নামে এজন আলপাইন ৰজাই ৰজাৰ অস্ত্ৰেপুৰত এটা সময়ত এই মুৰ্খন্য উচ্চাৰণ আৰু লগতে(স শ য)ৰ সংস্কৃত উচ্চাৰণ নিষেধ কৰি দিছিল। কাৰণটো নক’লেও হ’ব যে আলপাইন সংস্কৃতি মতে দ্ৰাবিড় প্ৰভাৱীয় এই উচ্চাৰণবোৰ দাতভঙা আৰু অদৰ্কাৰি। অন্য তথ্যৰ পৰা জনা যায় যে ঋকবৈদিক সংস্কৃত ভাষাৰ এই উচ্চাৰণবোৰৰ সৈতে ব্ৰাহ্মী বৰ্ণমালা খৃঃপূঃ প্ৰায় ১০০০ মান সময়ত পূব প্ৰান্তত প্ৰচলন হৈছিল। এইটোও মনকৰিবলগীয়া কথা যে খৃঃপূঃ ৬০০ মানত যেতিয়া বুদ্ধই মগধ ৰাজ্যত বৌদ্ধধৰ্ম প্ৰচলন কৰিছিল, বুদ্ধই স্থানীয় পালি ভাষাতহে কথা কৈছিল। বুদ্ধৰ বাণীবোৰো সংস্কৃত ভাষাত লিপিবদ্ধ নকৰি প্ৰথমতে পালি ভাষাতহে কৰিছিল। কাৰণটো নিশ্চয় একেই আছিল। সংস্কৃত ভাষা মানুহৰ মুখৰ ভাষা নাছিল আৰু সেয়ে হয়টো বুদ্ধই বাচি লৈছিল স্থানীয় পালি ভাষা। ১৫শ শতিকাত অসমত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱেও একে কামেই কৰিছিল। শঙ্কৰদেৱ সংস্কৃত ভাষাত ইমান বিষাৰদ আছিল যে তেখেতে ইচ্ছা কৰা হ’লে শ্ৰীশঙ্কৰাচাৰ্যৰ দৰে সংস্কৃতত ৰচনা কৰি ধৰ্ম প্ৰচাৰ কৰি গোটেই ভাৰততে নহয় কিন্তু বিশ্বতে নাম কৰিব পাৰিলেহেঁতেন। কিন্তু তেখেতে একে কাৰণতে সংস্কৃতত ৰচনা নকৰিলে কিয়নো সংস্কৃত ৰাইজৰ ভাষা নহয়। তেখেতে তাৰ ঠাইত পূব ভাৰতত সকলোৱে বুজি পোৱাকৈ আলপাইন ব্ৰজাৱলী ভাষা সৃষ্টি কৰি ল’লে। উল্লেখযোগ্য এই ব্ৰজাৱলী ভাষাত অসমীয়া ‘স’ উচ্চাৰণটো আছিল, —‘আহে সভাসদ লোক শুনহ, দেখহ .....।’

সংস্কৃত ভাষাটো সাধাৰণ মানুহৰ সংস্পৰ্শত নেথাকি এটা সময়ত ইয়াৰ প্ৰচলন নহৈ এক মৃত ভাষাৰ দৰে হৈ পৰিল। ই বাচি থাকিল মাথোন ধৰ্মৰ যাগ-যজ্ঞৰ মন্ত্ৰ মাতিবৰ বাবে। একে ক্ষেত্ৰতে সংস্কৃত ভাষা মূলতে হৈ পৰিছিল ওপৰ শ্ৰেণীৰ ব্ৰাহ্মণ আৰু ক্ষত্ৰীয়সকলৰ ভাষা। সমাজত সোণালী শাসন নীতি সৃষ্টি কৰিছিল যাৰ হাতত ধন, সোন আছিল তেওঁলোকে। মনুৰ শাসন নীতিত শুদ্ৰৰ কোনো স্থান নাছিল। মুঠতে সংস্কৃত ভাষাটো হৈ পৰিছিল ৰজা আৰু পুৰোহিতসকলৰ ভাষা। মগধৰ আলপাইন ৰজা চিচুনাগ, মগধৰ বুদ্ধ আৰু অসমৰ শঙ্কৰদেৱে একে ধৰণৰ বিপ্লৱেই কৰিছিল সংস্কৃত ভাষাৰ বিপক্ষে সমাজৰ কল্যাণৰ বাবে। কিন্তু আজি চিচুনাগ, বুদ্ধ বা শঙ্কৰদেৱ কোনো নাই। কিন্তু শাসনতন্ত্ৰ প্ৰায় একেই আছে। মাথোন সলনি হৈছে ভাষাটোৰ। এতিয়া সংস্কৃতৰ পৰিৱৰ্তে ইংৰাজী ভাষা চলিছে। আন সকলো একেই আছে। আজি ওপৰৰ ইংৰাজী জনা ক্ষুদ্ৰাংশ মানুহে ভাৰতৰ

একক সংযোগ ভাষা হিচাপে লৈ ভাৰত শাসন কৰিছে। ভাৰতৰ বেচিভাগ মানুহেই এই শাসনৰ পৰা আৰু উন্নতিৰ জখলাৰ পৰা বহু দূৰত। চীন আৰু ভাৰতৰ এইটোৱেই মূল পাৰ্থক্য। সি অৱশ্যে অন্য এক আলোচনাৰ বিষয়।

অসমীয়া ‘স’ উচ্চাৰণটো ইমানদিনে সংস্কৃত ভাষাইও নাইকীয়া কৰিব নোৱাৰিলে। কিন্তু এতিয়া ইংৰাজী ভাষাৰ প্ৰভাবত S আখৰটোৱে অসমীয়া ‘স’ উচ্চাৰণটো ধংস কৰিব লাগিছে। আমি ইতিমধ্যেই এই উচ্চাৰণত চৰ্মা(Sarma),চইকীয়া(Saikia), চতেন(Satyen), চংকৰ(Sankar), চীৰ(Siva), চত্ৰ(Satra) আদি শব্দত হেৰুৱাইছোঁ। এবাৰ Assam (আচাম)নামটো জনৈক ‘গৰিয়সী’ৰ সম্পাদকে সলাই Asom বুলি লিখিবলৈ উপদেশ দিছিল। তেখেতে ভাবিছিল যে Asom শব্দটোৱে অসম সুচাব। কিন্তু তেখেতে গম পাইছিল যে Asom শব্দটো মনুহে আচলতে অসম বুলি নকব ‘এচম’ বুলিহে কব। গতিকে উপদেশত লিখিছিল যে ইংৰাজীত Asom শব্দটো লাগিলে মানুহে ‘এচম’ বুলিয়েই কওক, তথাপি ‘আচাম’ Assam বুলি নক’ব। অসমীয়া বুদ্ধিজীৱিৰ কি অকাত্য যুক্তি? তেখেতৰ মন্তব্যটোৰ অন্তৰালত তেখেতৰ বিদ্বেষটো বৃটিছৰ প্ৰতি নে তাই-আহোমৰ প্ৰতি নে তেখেতৰ অজ্ঞানতাৰ বাবে, জনা নগ’ল। উল্লেখযোগ্য যে এই ‘প্ৰাস্তিক’ৰ পাততে লিখিছিলোঁ, ‘আচাম, অসম আৰু আহোম নামৰ উৎপত্তি’ নামৰ প্ৰবন্ধত (১-১৫ জুলাই ২০০৯)কেনেকৈ Assam ‘আচাম’ নামটো জাতে পাতে খাটি অসমীয়া নাম যিটো আমি তাই-আহোমসকলৰ যোগেদি শ্যাম (Siam)শব্দৰ পৰা পোৱা। এই নামটো বৃটিছসকলে উদ্ভাৱনা কৰা নাম নহয়। সম্পাদক মহোদয় গৰাকীয়ে হয়তো গমেই পোৱা নাছিল যে Asom শব্দটোৱে ‘অসম’ আৰু ‘আচাম’ (Assam)দুয়োটা নামেই নাইকীয়া কৰিব। অসম চৰকাৰেও স্বনামধন্য সম্পাদক মহোদয়ৰ পৰামৰ্শ মতে Assam (আচাম)নামটো সলনি কৰাৰ বাবে আগবাঢ়িছিল। যি নহওক সেইবাৰলৈ আমি বিদেশত থকা কেইজনমানৰ ঘোৰ প্ৰতিবাদ আৰু প্ৰতিবেদনৰ ফলত অসম চৰকাৰে Assam নামটো সলনি কৰি Asom কৰাৰ পৰা বিৰত হ’ল। মানুহক আমি বুজাব লগা হ’ল যে আমাক Assam (আচাম)আৰু অসম দুয়োটা শব্দই লাগে কিয়নো দুয়োটা অসমীয়া শব্দ কিন্তু Asom (এচম)নেলাগে। অসম নামটো প্ৰয়োজনত ৰোমান আখৰত Oxom বুলি বানান কৰিব লাগে। তাৰ বাহিৰে সকলো অফিচিয়েল কামত Assam নামেই থাকিব লাগে। তাহানি এবাৰ মই অসম নামটো ৰোমান লিপিত Axom বুলি লিখোঁতে গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱে মোক শুধৰাই দিছিল যে ৰোমান ধ্বনিগত ৰূপত শুদ্ধ বানানটো Oxom হ’ব লাগে বুলি। তেতিয়া মোৰ নিজৰ ভুলটো গম পাইছিলোঁ আৰু Oxom লিখিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিলোঁ। তাৰ ঠাইত Asom টো এটা ভয়ানক বানান। ই চৰ্মা, চইকীয়াৰ দৰে অসম নামটো এদিন এচম কৰিবগৈ। পিছে এই অদ্ভুত বানান টো এতিয়াও বহুত লোকে ভুলে-শুদ্ধই জ্ঞানে-অজ্ঞানে ব্যৱহাৰ কৰে।

দুখৰ বিষয় ব্ৰজাৱলী ভাষাৰ দ্বাৰা গোটেই পূব ভাৰতত ‘স’ উচ্চাৰণ চলোৱা শঙ্কৰদেৱক আজি আমি তেওঁৰ অসমীয়া নামটো কলিকটা দিল্লী চহৰতো ক’বলৈ লাজ পাওঁ; কওঁ চাংকাৰাদেৱা (Sankaradeva)বুলি। ইংৰাজী ভাষাৰ কি দৌৰাত্ম? আজি প্ৰায় দুশ বছৰ কাল কলিকটাৰ লগত শিক্ষা বাণিজ্যৰ সূত্ৰে অসমৰ যোগাযোগ হোৱাৰ পাছতো বঙ্গদেশৰ মানুহে অসমৰ শঙ্কৰদেৱক ইমানেই চিনি নেপাই যে সত্যজিত ৰয়ক এবাৰ শঙ্কৰদেৱ বাঁটা দিওঁতে তেওঁ হেনো শুধিছিল, ওনি কে? শুনিছিলোঁ, ভাবিছিলোঁ যে লক্ষ্মিনাথ বেজবৰুৱা আদি মুখছ অসমীয়াই কলিকটাত ইমানদিনে দপদপনি মাৰি থাকি, অসম উন্নতি সাধিনী সভা (অ,উ,সা,স)স্থাপন কৰি, কলিকটাৰ সংস্কৃত বঙালী পৰিয়ালৰ ছোৱালী বিয়াকৰাই, শঙ্কৰদেৱৰ গুণ গৰিমাৰে ইংৰাজীত কিতাপ লিখাৰ পাছত গোটেই বঙ্গদেশ যেন শঙ্কৰদেৱৰ নামেৰে জাতিস্কাৰ হৈ পৰিব। পিছে হয়তো সেয়া নহয়। সৰ্বভাৰতীয় ক্ষেত্ৰত অসমীয়া সংস্কৃতিৰ ঢোলৰ শব্দ বঙ্গদেশলৈও যোৱা নাই। সেয়েহে কেছোঁ আমি অসমীয়াই অসমক চিনিবলৈ হয়তো আৰু বহুত বাকী আছে।

সি যি কি নহওক, অসমীয়াৰ ‘স’ উচ্চাৰণটো তাহানি দিনতে অহা আলপাইন আৰ্য বাণাসুৰ আৰু নৰকাসুৰৰ দিনৰে পৰা আমাৰ মাজত চলি আহিছে। কিছু পণ্ডিতে ক’বলৈ চেষ্টা কৰাৰ দৰে, ই অসমীয়াৰ মাজত এদিন হঠাতে পাবত গজা ধ্বনি নহয়। এই ‘স’ৰ লগতে অসমীয়াৰ কথিত ভাষাৰ অনেক ৰূপও তেতিয়াৰ দিনতে আৰম্ভ হৈছিল বুলি ধৰিব পাৰি। সেই তেতিয়াৰ দিনৰে পৰা অসমীয়া ভাষাৰ কথিত ৰূপটো ক্ৰমে সময়ৰ লগত পৰিৱৰ্তন হৈ অসমত চলা বৌদ্ধ ধৰ্মৰ মাজেৰে, পঞ্চম শতিকাত কুমাৰী অমৃতপ্ৰভাৰ সময়ৰেৰে, সপ্তম শতিকাত কুমাৰ ভাস্কৰ বৰ্মাৰ ৰাজত্বৰে, দশম শতিকাত ৰচিত বৌদ্ধ চৰ্যাপদৰ ৰচনাৰে, পোন্ধৰ শ শতিকাত শ্ৰীশঙ্কৰদেৱৰ ব্ৰজাৱলী ভাষাৰ ভাওনা-কীৰ্তন-বৰগীতৰ মাজেৰে আহি এতিয়ালৈকে অব্যাহত হৈ আছে। এই উত্তৰপূব ভাৰতত অষ্ট্ৰিক তিব্বতবৰ্মী মংগোলীয় জাতিগোষ্ঠীৰ অনেক ভাষাৰ বৰঙণিয়ে সমৃদ্ধ কৰিছে।

পুৰণি পূবভাৰতৰ (অসমীয়া, বঙালী, মৈথিলী আৰু উৰিয়া)ভাষাৰ কঠিত ৰূপটো প্ৰায় একে আছিল বুলি ধৰিব পাৰি। এই কথিত ৰূপটোত মূৰ্ধন্য বৰ্গ নাছিল। এই কথিত ভাষাটোত মধ্য ভাৰতৰ অশোকৰ দিনৰ ব্ৰাহ্মী লিপিৰ আলমত মাগধী বা কামৰূপী বৰ্ণমালা গঠিত হয়। সেই লিপি মধ্য ভাৰতত সংস্কৃত ভাষাৰ ধ্বনিৰ ৰূপত গঢ় লোৱা ব্ৰাহ্মী লিপিৰ আধাৰত সৃষ্টি

হ'ল। গতিকে পূব ভাৰতৰ ভাষাত নথকা অনেক ধ্বনিৰ প্ৰতিলিপিও এই লিপিত সোমাল। দশম শতিকা মানত (অসমীয়া, বঙালী, মৈথিলী আৰু উৰিয়া)ভাষাৰ লিপি একে আছিল বুলি জনা যায়, কিয়নো সেই লিখিত ভাষা দশম শতিকা মানত সৃষ্টি হোৱা চৰ্যাপদৰ ভাষা আছিল যিটোক (অসমীয়া, বঙালী, মৈথিলী আৰু উৰিয়া)সকলোৱে নিজৰ উমৈহতীয়া বুলি দাবী কৰে। পাছতহে অনেক ৰাজনৈতিক কাৰণত এই ভাষা কেইটা আৰু সেইবোৰৰ লিপিও সুকীয়া হৈ পৰিল।

অসমীয়া লিপিও অনেক পৰিৱৰ্তনৰ মাজেৰে আহি এই বৰ্তমান ৰূপ পাইছেহি। তেতিয়াৰে পৰা এতিয়ালৈকে কোনেও এই লিপি সংস্কাৰৰ কথা নেভাবিলে। তাৰ কাৰণ হয়তো এই লিপিমালৱা ৰাইজৰ ভাষাৰ লগত ওতপ্ৰোত সম্বন্ধ নাছিল। ভাৰতীয় ভাষাবিলাকত এই সম্বন্ধ স্থাপন হৈছিল দৰাচলতে ব্ৰিটিছ মিচনেৰীসকল অহাৰ পাছতহে। অৱশ্যে সিও এক সুকীয়া আলোচনা। সি যি কি নহওক পূব প্ৰান্তৰৰ এই ভাষাবিলাকত আৰু বিশেষকৈ অসমীয়া ভাষাত ধ্বনিতকৈ আখৰৰ সংখ্যা অনেক বেচি হ'ল।

অসমীয়া ভাষাত বৰ্তমান ৪৭টা ব্যঞ্জন আখৰ আছে। তাৰ বিনিময়ত ব্যঞ্জন বৰ্ণ বা ধনি আছে মাথোন ২৩টা। ইয়াৰ অৰ্থ হ'ল যে আধামান আখৰ আমাৰ অপ্ৰয়োজনীয়। সেই অধিক আখৰবোৰে এক জটিল আৰু অপ্ৰয়োজনীয় আখৰ জোঁটনি শুবনি কৰাৰ বাহিৰে একো কাম কৰা নাই। যদি আমি মুৰ্খন্য 'ট' আৰু দস্তীয় 'ত' ৰ উচ্চাৰণ একেই কৰোঁ, তেনেহ'লে আমি টেটেৰা বা টেলেকা আদি শব্দৰ বানান তেতেৰা বা তেলেকা লিখাত আপত্তিটো কাৰ আৰু কিহৰ? অৰ্থাত আমি বিজ্ঞান সন্মত ভাবে লিপিৰ সংস্কাৰ কৰিব পাৰোঁ। এই ক্ষেত্ৰত আমি ব্ৰিটিছ মিচনেৰী মাইলছ ব্ৰনচনৰ নাম ল'ব লাগিব। কিয়নো তেওঁ সেই কামটোকে কৰিব খুজিছিল। মাইলছ ব্ৰনচনে নিউ ইয়ৰ্ক চহৰৰ পৰা অসমলৈ আহিছিল ১৮৩৬ চনত। তেওঁ অসমীয়া ভাষাটো ভালদৰে অধ্যয়ন কৰি অসমীয়াৰ এখন বিজ্ঞান সন্মত অভিধান প্ৰস্তুত কৰাত লাগিছিল। অভিধানখন তেতিয়াৰ যদুৰাম বৰুৱা ৰচিত এখন অভিধানৰ আদৰ্শত গঢ় লৈ উঠিছিল। তাত দুটা চ ছ নাছিল, দীৰ্ঘ ঙ আৰু দীৰ্ঘ উ আদি নাছিল। মুঠতে অভিধানখন অসমীয়াৰ উচ্চাৰণ অনুসৰি প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল। যেন ২৫০০ বছৰৰ আগতে পশ্চিমত সৃষ্টি হোৱা ২৬টা আখৰৰ এলফাবেটখন নতুনকৈ অসমত সৃষ্টি হ'ব খুজিছে। মাইলছ ব্ৰনচনে অশেষ কষ্ট কৰি ১৮৬৭ চনত প্ৰায় ১৪ হেজাৰ বচা বচা অসমীয়া শব্দেৰে অভিধানখন প্ৰস্তুত কৰি উলিয়ায়। কিন্তু দুখৰ বিষয় মাইলছ ব্ৰনচনৰ অভিধানখনৰ আয়ুস সিমানতে অন্ত পৰিল।

১৮৭৩ চনত অসমীয়া ভাষাটো এটা সুকীয়া ভাষা হিচাবে স্বীকৃতি পালে। লগে লগে যেন অসমীয়া জাতি সাৰ পাই উঠিল। অসমীয়াই যেন হঠাতে নিজৰ পুৰণা মিটিৰ কুটুম বিচাৰি পালে মধ্য ভাৰতত, আৰু ছশ বছৰীয়া স্বৰ্গদেও তাই-আহোমলৈ পিঠি দি মধ্য ভাৰতখনকে নিজৰ আত্মীয় প্ৰাণকেন্দ্ৰ বুলি ল'লে। মুঠতে ব্ৰনচনৰ সহজ সৰল বৈজ্ঞানিক অভিধানখনৰ বিপক্ষে বহুতে কটু সমালোচনা কৰিলে ই প্ৰাণকেন্দ্ৰৰ লগত মিলা নাই বুলি। তাৰে এজন চোকা সমালোচক আছিল হেমচন্দ্ৰ বৰুৱা। হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই বঙালী অভিধানৰ আৰ্হিত বেলেগ এখন অভিধানৰ প্ৰস্তাৱ দিছিল। এনে কটু সমালোচনাৰ মুখত মাইলছ ব্ৰনচনৰ সহজ সৰল অসমীয়াৰ অভিধানখন প্ৰকাশ হোৱাৰ আগতেই মৰিল। যুদ্ধত জিকি হেমচন্দ্ৰ বৰুৱাই বঙালী, হিন্দি, উৰ্দু আৰু সংস্কৃত আদি কেইবাখনো অভিধান লৈ প্ৰস্তুত কৰি উলিয়ালে 'হেমকোষ' অভিধানখন। এইটো মনকৰিবলগীয়া কথা যে সেই একে সময়তে বঙ্গদেশত ঈশ্চৰ চন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰে ৰেনেছা আৰম্ভ কৰে আৰু বঙালী অ আ ক খ ফলা শুধৰণি কৰে। নক'লেও হ'ব অসমীয়াৰ বঙালী আৰু হিন্দিৰ লগত উচ্চাৰণত মিল নথকাত হেমকোষ অভিধানখনৰ আখৰ জোঁটনি হ'ল অনৰ্থক ভাবে অতি জটিল আৰু তাৰ অসমীয়াৰ কথিত উচ্চাৰণৰ লগত কোনো সম্বন্ধ নাছিল। তেতিয়াৰে পৰা অসমীয়া ভাষাৰ শব্দৰ আখৰ জোঁটনি এক বিভীষিকাৰ ক্ষেত্ৰ হৈ আহিছে। তেতিয়াৰে পৰা অসমীয়া ভাষাৰ সমূহ আখৰ জোঁটনিবোৰ এক পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰাৰ বাহিৰে উচ্চাৰণৰ ফালৰ পৰা অন্য একো উদ্দেশ্য সাধন কৰা নাই। এইটোও মনকৰিবলগীয়া কথা যে অসমীয়া বঙালীৰ অ আ ক খ ফলা প্ৰস্তুত কৰা আমাৰ প্ৰায় ১৫০ বছৰ মানহে হৈছে। আৰু এই ১৫০ বছৰতে আৱদ্ধ হৈ আছে অসমীয়া বঙালীৰ আধুনিক সাহিত্যৰ বুৰঞ্জী। উল্লেখযোগ্য যে ঈশ্চৰচন্দ্ৰ বিদ্যাসাগৰৰ আগতে বঙালী ভাষাত অসমীয়া 'ৰ' আৰু 'ৱ' দুয়োটা আখৰ আছিল। লিখকৰ প্ৰাস্তিকত প্ৰকাশিত "বাংলা ভাষাত অসমীয়া 'ৰ' আৰু 'ৱ' আখৰৰ পৰম্পৰা" দ্ৰষ্টব্য। (প্ৰাস্তিক ১৬-৩১ অক্টোবৰ ২০১১)

স্বৰ বৰ্ণৰ ক্ষেত্ৰত কথাটো অধিক ৰোমাঞ্চকৰ। কিয়নো পৃথিবীৰ বেছিভাগ ভাষাতে ব্যঞ্জন বৰ্ণবোৰৰ উচ্চাৰণৰ সামান্য হেৰ-ফেৰ হ'লেও, ভাষা এটাৰ স্বকীয়তা আচলতে প্ৰকাশ পায় ভাষা এটাৰ স্বৰ বৰ্ণৰ উচ্চাৰণবোৰত। ইংৰাজী ভাষাটোত স্বৰবৰ্ণ আছে পাঁচটা কিন্তু স্বৰধ্বনি আছে প্ৰায় ২০টা মান। অৰ্থাত a, e, i, o আৰু u এই পাঁচটা আখৰে ২০টা ধ্বনিৰ কাম কৰিবলগীয়া হৈছে। সেইটো সম্ভৱ হৈছে এই কাৰণেই যে ইংৰাজী ভাষাটো ফনেটিক বা ধ্বনিগত নহয়। অৰ্থাত ইংৰাজী ভাষাত এটা স্বৰ বৰ্ণই শব্দ অনুসৰি বেলেগ উচ্চাৰণ কৰিব পাৰে। যেনে Put, But, Cute, Urge এই শব্দ চাৰিটা U স্বৰবৰ্ণই চাৰিটা বিভিন্ন উচ্চাৰণ প্ৰকাশ কৰিছে। অসমীয়া বা ভাৰতীয় ভাষাবোৰ(Spanish ভাষাৰ দৰেই)ধ্বনিগত(phonetic)। অৰ্থাত এটা আখৰে মাথোন

এটা ধনিহে প্রকাশ কৰে। সেই ফালৰ পৰা অসমীয়াৰ স্বৰলিপিত মুঠ ১১টা স্বৰবৰ্ন বা আখৰ আছে। তাৰ বিপৰিতে অসমীয়াত স্বৰধনি আছে মুঠ ৮ টা। কিন্তু দেখাত স্বৰ ধনিতকৈ আখৰ বেচি যেন লাগিলেও আমাৰ আচলতে দুটা স্বৰধনি প্রকাশ কৰিবলৈ স্বৰ বৰ্ণ নাই। সেই দুটা স্বৰ ধনি হল ‘অ’ আৰু ‘এ’। এই দুটা স্বৰধনি আমি উৰ্ধকমা দিহে প্রকাশ কৰিব পাৰোঁ। উল্লেখযোগ্য যে এই দুটা স্বৰধনিয়ে অসমীয়াৰ স্বকীয়তা প্রকাশ কৰিছে। এই দুটা স্বৰধনি(অ’ আৰু এ’)সংস্কৃত ভাষাত নাই। আমি অসমীয়াত ৰোমান লিপি লিখোতে এই দুটা লিপি হয় বেকাকৈ(Italics)বা বৰ্ণটোৰ ওপৰত এটা বিন্দু দি ল’ব পাৰো ভিয়েটনামী ভাষা লিখাৰ দৰেঃ যেনে অ = (O (Okora অকৰা)/ অ= (O (Orun অৰুণ)/ এ = E (Ejon এজন); এ = E (Endur এন্দুৰ)। এইটো কৰিলে আমি ৰোমান লিপিত এই স্বৰবৰ্ণ দুটাৰ শুদ্ধ উচ্চাৰণ দেখুৱাব পাৰিম যিটো আমি অসমীয়া আখৰত দেখুৱাব নোৱাৰোঁ।

তদুপৰি অসমীয়াৰ অ আৰু আ আখৰৰ ধনি সংস্কৃতৰ অ আৰু আ ধনিতকৈ বেলেগ। সৰুতে মোৰ মনত আছে গাঁৱৰ পঢ়াশালীত আমাক শিক্ষকে চোতালত নি অ আ ক খ শিকোৱা। আমি একেলগে চিঞৰি চিঞৰি মাতিছিলো : ‘চৰে অ চৰে আ ...।’ মই বহুত দিনলৈকে ভাবি তাৰ উত্তৰ পোৱা নাছিলোঁ এই ‘চৰে অ’ চৰে ‘আ’ৰ অৰ্থ কি। পিছত এতিয়া এই অসমীয়া ভাষাৰ কাহিনী লিখিবলৈ লওঁতে আৰু অসমীয়া বৰ্ণ, আখৰ আদি সম্বন্ধে গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামীদেৱৰ লগত আলোচনা কৰি তাৰ উত্তৰটো যেন নিজে নিজেই পাইছোঁ। ইয়াৰ প্ৰকৃত অৰ্থ হ’ল এনে ধৰণৰ। সংস্কৃত ভাষাত অসমীয়া অ আৰু আ ৰ দৰে অ আৰু আ দুটা স্বৰবৰ্ণ আছে। সংস্কৃত ভাষাৰ উচ্চাৰণ মতে দুয়োটা স্বৰবৰ্ণৰ উচ্চাৰণ আ হয়। এটা হস্ৰ আ(Ah)আৰু আনটো দীৰ্ঘ আ (Ah)। আমাৰ চৰে অ আৰু চৰে আ নিশ্চয় এই সংস্কৃত ‘হস্ৰ আ আৰু দীৰ্ঘ আ’ৰ অপভ্ৰংশ মাথোন। কিন্তু অসমীয়াৰ অ আৰু আ ৰ উচ্চাৰণ সংস্কৃতৰ অ আৰু আ ৰ উচ্চাৰণৰ লগত নিমিলে। সংস্কৃত ভাষাত হস্ৰ আ ৰ উচ্চাৰণ হয় u as in cup আৰু দীৰ্ঘ আ ৰ উচ্চাৰণ a as in calm। হিন্দি বা মধ্য ভৰতীয় ভাষাটো এনে। হিন্দিত ডালডা শব্দটো লিখে ডলডা বুলি, কিন্তু উচ্চাৰণ কৰে ডালডা(Dalda)বুলি। তাৰমানে বুজিব লাগিব যে তেওলোকে অ আখৰটোক আ বুলি উচ্চাৰণ কৰিছে। সেই একে ধৰণেই (Assam) ‘আচাম’ শব্দটো মোগলে হিন্দিত বানান কৰিছিল অসম বুলি কিন্তু উচ্চাৰণ কৰিছিল ‘আচাম’ বুলি। কিন্তু হিন্দিৰ অসম শব্দটো অসমীয়াত লিখিছিল আৰু উচ্চাৰণ কৰিছিল ‘অসম’ বুলি। অৰ্থাত তেনেকৈয়ে মোগলৰ ‘আচাম’(Achyam)শব্দৰ পৰা আলপাইন ‘অসম’নামৰ আৰু পাছত ‘আহোম। নামৰ উৎপত্তি হৈছিল। (মোৰ লিখা প্ৰান্তিক ১-১৫ জুলাই ২০০৯ দৃষ্টব্য)।

সেই একে কাৰণে মধ্যভাৰতীয়ই অ আখৰটো ৰোমান লিপি A আখৰটোৰে সূচায়। কিন্তু অসমীয়াৰ অ স্বৰবৰ্ণৰ উচ্চাৰণ হল সংস্কৃতৰ বিপৰিতে O as in boy। বঙালী ভাষাটো অ তো অসমীয়াৰ দৰে উচ্চাৰণ হয়। অসমীয়া আৰু বঙালীৰ এই অ উচ্চাৰণ সম্বন্ধে বেডেন পাৱেল চাহাবে এনেদৰে লিখিছিল, ‘In Assam and Bengal, the ‘o’ sound is generally the result of the dialectic pronunciation of the ‘a’ in the Sanskrit alphabets. Thus Bhagadutta is pronounced as Bhogodotto, and accordingly so written...’ (The Village Community). যদিও বহুত অসমীয়াই সৰ্বভাৰতীয়ক দেখি অ আখৰটো ৰোমান লিপি A ৰে লিখিবলৈ যায়, অসমীয়া অ আখৰৰ প্ৰকৃত ৰোমান লিপি O ৰে লিখিব লাগে। নহ’লে অসমীয়া শব্দবোৰৰ উচ্চাৰণ বিদেশীয়ে ভুলকৈ কৰে। অসমীয়াই যেতিয়া অঞ্জলি, অজন্তা, অনিল আদি শব্দবোৰ Anjali, Ajanta আৰু Anil আদি বানানেৰে লিখে, তেতিয়া মধ্যভাৰতীয় সকলোৱে তাৰ উচ্চাৰণ আঞ্জালী, আজান্তা আৰু আনিল বুলি কৰে, ডলডা শব্দটোক ডালডা বুলি উচ্চাৰণ কৰাৰ দৰে। অসমীয়া দেশহিতৈশী অমিয় কুমাৰ দাসে বোধকৰো এই কথাটো উপলব্ধি কৰিছিল। কিয়নো তেওঁ নিজৰ নামটো শুদ্ধকৈ লিখিছিল Omiyo Kumar Das বুলি। গতিকে এনে নামবোৰ অসমীয়াই Onjoli, Ojonta, Onil আদি ৰোমান আখৰেৰে লিখিব লাগে। তাকে কৰিলে অসমীয়াৰ স্বকীয়তাও প্রকাশ পাব।

আন এটা অসুবিধাৰ স্বৰবৰ্ণ হ’ল অসমীয়াৰ ও ধনিটো। এই ধনিটোও সংস্কৃতত নাই বঙালীটো নাই। তেওঁলোকৰ ও আখৰটো আছে কিন্তু অসমীয়াৰ ও ধনিটো নাই। তেওলোকে ও ধনিটো ৰোমান আখৰ O দি লিখে। এই বিষয়ে গোলোক চন্দ্ৰ গোস্বামীৰ লগত আলোচনা কৰিছিলোঁ। তেখেতৰ মতে অসমীয়াত ও ধনিটো প্ৰকৃততে ৰোমান আখৰ W দি লিখিব লাগে। লগতে তেখেতে উপদেশ দিলে যে অসমীয়াত W আখৰ টো আমি পুৰা স্বৰবৰ্ণ হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰো বা ‘ব’ হিচাবেও ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰো, যেনে : ওলকবি - wlkobi, বোকা - bwka, ছোৱালি -swali, ডাৱৰ -dawor

তেনেহলে স্বৰবৰ্ণবোৰৰ ৰোমান প্ৰতিলিপি হ’ব এনেদৰে অ = O (omita) Papaya / অ = O (Orun) The Sun / আ = A (am) mango / ই ঙ্গ = I (ita) brick / এ = E (ejon) one / এ = E (Etia) now / উ উ = U (upai) way . ও = bwka / mud

এই বিষয়ে অসমীয়া ধনি বোৰ ৰোমান আখৰেৰে কেনেকৈ শুদ্ধকৈ লিখিব লাগে লিখকৰ ‘অসমীয়া ভাষাৰ কাহিনী’

গ্ৰন্থত সবিশেষ লিখিছে। পাছত 'প্ৰাকৃতিক'ৰ পাতত বহুলাই লিখিম।

ওপৰৰ বচনাখন লিখকৰ অলপতে প্ৰকাশ হ'বলগীয়া গ্ৰন্থ "অসমীয়া ভাষাৰ কাহিনী" ৰ পৰা লোৱা হৈছে। বচনাখন প্ৰস্তুত কৰোঁতে তলৰ গ্ৰন্থৰ সহায় লোৱা হৈছে।

1. Kaliram Medhi - Assamese Grammar and Origin of the Assamese Language
2. Dimbeswar Neog - Origin and Growth of the Assamese Language
3. Debananda Bharali - অসমীয়া ভাষাৰ মৌলিক বিচাৰ
4. Kanak Lal Baruah - (Article) History Behind a Phonetic Difficulty
5. Baden Powell - The Village Community

Author: Dr. Rajen Barua, 22506 Stormcroft Lane, Cinco Ranch, Katy, TX 77450
Whats App No. 1713 677 9162 É. email. rajenbarua@gmail.com